

СУТНІСТЬ ЗАГРОЗ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

К.е.н, доцент кафедри економіки
Фурса В.А

*Харківський національний університет будівництва та
архітектури*

Підприємництво представляє собою ініціативну самостійну діяльність громадян або їх об'єднань, що здійснюється на свій страх і ризик, під свою майнову відповідальність і спрямовується на отримання прибутку. Часто підприємницьку діяльність називають бізнесом. Підприємництво є основою інноваційного, продуктивного характеру економіки. Створені ним дрібні та середні підприємства забезпечують освоєння нових перспективних виробництв, сприяють відмиранню застарілих технологій та розвитку конкуренції, а також збільшенню відкритості національної економіки, ввезенню та вивезенню капіталу. Саме підприємництво створює механізм координації, розробки стратегії розвитку через ринок і конкуренцію та зв'язки між господарюючими суб'єктами.

Таким чином, дрібні та середні підприємства як суб'єкти господарювання, та підприємництво, як особливий творчий тип економічної поведінки, складають невід'ємну властивість усіх факторів досягнення економічного успіху.

Можна виділити наступні принципи підприємницької діяльності:

- самостійність та незалежність, що є найважливішою ознакою підприємництва, оскільки в основі їхньої поведінки знаходяться внутрішні спонукання. Кожна людина, стаючи підприємцем, самостійно вирішує всі питання діяльності свого підприємства, виходячи з економічної вигоди та ринкової кон'юнктури;

- особиста економічна зацікавленість та відповідальність тісно пов'язані із самостійністю. Власна вигода є рушійною силою підприємницької діяльності, при цьому господарюючий суб'єкт, переслідуючи власні інтереси, працює на суспільні, а особистий інтерес підприємця все більше переплітається із колективним інтересом суспільства. Володіючи самостійністю, підприємець бере на себе особисту відповідальність за результати діяльності. Тому зацікавленість у поєднанні із відповідальністю змушує підприємця працювати в жорсткому режимі;

- новаторство та творчий пошук, без яких неможливе підприємництво, оскільки ефективно працювати може тільки той, хто забезпечує високу якість та постійно оновлює продукцію. Здатність до прийняття нестандартних рішень, творчий підхід до оцінки ситуації сьогодні високо цінуються у діловому світі. Підприємця характеризує те, що він намагається створити щось нове і відмінне від існуючого, змінює, перетворює та розвиває ціннісні установки;

– господарський ризик, що є характерною ознакою підприємницьких економічних відносин та постійно супроводжує бізнес. У свою чергу ризик формує особливий спосіб мислення, поведінки та психології підприємця, а умови існування вимагають від нього діловитості та високого динамізму, духу суперництва. Право на помилку зобов'язує підприємця здійснювати все можливе для попередження невиправданого ризику;

– використання відносно короткочасних, тактичних способів дій, оскільки підприємництво не відноситься безпосередньо до економічної стратегії, розрахованої на довгостроковий період. Однак, підприємницькі ідеї та підприємницькі риси можуть бути присутніми у стратегічних проектах.

Правовий та економічний захист дрібного та середнього бізнесу неможливий без визначення сутності та ознак загроз економічній безпеці підприємництва. Загрози економічній безпеці підприємництва – це потенційні або реальні дії фізичних або юридичних осіб, які порушують стан суб'єкта господарської діяльності та здатні привести до її припинення чи до значних втрат (у тому числі економічних). Такою загрозою може бути не кожна дія, що має негативні наслідки, оскільки дії, обумовлені як загрози, свідомо спрямовані на отримання певної вигоди від економічної дестабілізації підприємства, від зазіхань на його економічну безпеку. Діяльність керівництва підприємства, незважаючи на ризиковий характер, у загальному і цілому відповідає чинному законодавству. Загрози, як правило, допускають порушення законодавчих норм будь-якої галузі права і допускають відповідальність осіб, які їх здійснюють.

Можна виділити ознаки, що є характерними для загроз економічній безпеці підприємницькій діяльності: свідомий і корисливий характер; спрямованість дій на нанесення збитків суб'єкту господарювання; протиправний характер. Загрози підприємницькій діяльності є досить різноманітними. За джерелами виникнення ці загрози поділяють на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх відносять: розкрадання матеріальних засобів і цінностей особами, які не працюють на даному підприємстві, промислове шпигунство, незаконні дії конкурентів, вимагання з боку кримінальних структур. Внутрішні включають: розголошення власними працівниками конфіденційної інформації; низька кваліфікація фахівців, що розробляють ділові документи (договори); неефективна робота служби економічної безпеки та осіб-контрагентів, які відповідають за перевірку. Найбільшу небезпеку представляють зовнішні загрози, а внутрішні часто виступають як реалізація «зовнішніх» замовлень.

За ступенем тяжкості наслідків розрізняють загрози з високою, значною, середньою та низькою тяжкістю наслідків. Висока тяжкість означає, що дані загрози можуть призвести до різкого погіршення всіх

фінансово-економічних показників діяльності суб'єкта господарювання навіть до негайного припинення його діяльності, або наносять таку не виправдану шкоду, яка призводить до аналогічних наслідків пізніше. У таких випадках суб'єкт господарювання ліквідується.

Значна тяжкість наслідків реалізації загроз допускає можливість нанесення підприємству таких фінансових втрат, які негайно впливають на його фінансово-економічні показники та його діяльність у майбутньому, виправляються протягом тривалого часу.

Середня тяжкість означає, що ці загрози наносять втрати, подолання яких вимагає витрат, які порівнюються з поточними витратами суб'єкта господарювання, і не вимагають значного часу. Наслідки загроз низької тяжкості наслідків істотно не впливають на стратегічні позиції підприємства і його поточну діяльність.

За величиною ймовірності загрози можуть бути мало ймовірними і реальними. Мало ймовірні загрози включають такі, як відвідування особою без певного місця проживання підприємства з вимогою видачі їй грошей. Фактори цієї загрози: загрожує одна людина; відсутні реальні можливості приведення загрози в дію; існують досить прості способи захисту – шляхом фізичного вилучення даної особи з приміщення або здача її правоохоронним органам.

До реальних загроз відносять такі, які супроводжуються фізичним насильством, ушкодженням майна підприємства, викраденням керівників тощо; здійснюються організованою групою, яка висуває конкретні вимоги і певні суми; здійснюється за участю «кваліфікованих» кримінальних «фахівців».

Загрози можуть різнитись за впливом на стадії підприємницької діяльності, із яких найбільш ймовірними та небезпечними є загрози на стадії створення суб'єкта господарювання та на стадії функціонування. У першому випадку такими загрозами можуть бути незаконні дії посадових осіб щодо організації підприємства. На стадії функціонування загрози є різними в залежності від етапу життєвого циклу підприємства: на підготовчому етапі – перешкоди нормальному постачанню сировини, матеріалів, обладнання; на виробничому етапі – знищення або ушкодження майна чи устаткування, крадіжка «ноу-хау»; на заключному етапі – перешкоди збуту, обмеження конкурентоздатності, незаконне обмеження реклами.

Загрози можуть бути різними і за об'єктами зазіхань, якими виступають ресурси – трудові, матеріальні, фінансові, інформаційні. Загрозами персоналу можуть бути шантаж із метою отримання конфіденційної інформації, викрадення працівників, вимагання тощо. Загрози матеріальним ресурсам спрямовані на ушкодження споруд, приміщень, систем зв'язку, крадіжка устаткування та обладнання. Загрози фінансовим ресурсам включають шахрайство, фальсифікацію фінансових документів, валюти, крадіжки готівкових коштів. Загрози інформаційним ресурсам здійснюються шляхом несанкціонованого

підключення до інформаційної мережі підприємства, вилучення конфіденційних документів тощо.

За суб'єктами загроз розрізняють загрози з боку кримінальних структур, несумлінних конкурентів, контрагентів та власних працівників. За видами збитків розрізняють загрози, реалізація яких несе прямий збиток та реалізація яких призводить до втраченої вигоди.

Загрози можна розглядати також з точки зору характеру відповідальності суб'єкта, дії якого можуть кваліфікуватись як зазіхання на економічну безпеку підприємницької діяльності. Відповідальність, що настає у цих випадках носить або цивільно-правовий або кримінально-правовий характер і тягне за собою відповідні заходи до осіб, що їх скоїли.